

DOI 10.26886/2311-4517.5(90)2023.1

УДК 336.74/.76:338.246+338.532](477):339.727.2

ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА – ОСНОВНА ПЕРЕДУМОВА УСУНЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ЕФЕКТІВ ПЕРЕЛИВУ

Ольга Ривак, кандидат економічних наук, доцент

Львівський національний університет ім. І.Франка, Україна, Львів

Скорочення податків, короткий виклад податкового законодавства у поєднанні з митним регулюванням, покликаним захищати вітчизняного споживача і інвестора, пожвавлює економічну активність, полегшує відкладене вирішення проблемних кредитів, збільшує доходи і надходження до державного бюджету, зменшується частка тіньової економіки. Кредитний аналіз, фахове управління активами / пасивами банку вирішує проблему непрацюючих кредитів. Аналіз активів / пасивів платіжного балансу спрямовує зовнішньоекономічну політику на зменшення невигідних зовнішньоекономічних фінансових операцій та реальних потоків товарів, послуг, економічних ресурсів. Мінімізація відкритості економіки сприяє підвищенню ефективності використання економічних ресурсів країни. Подолання наслідків світової економічної кризи вимагає скоординованої діяльності країн, урядів, міжнародних організацій у протидії використанню шкідливих технологій, наслідками використання яких є зміни клімату, дискримінація населення, руйнація і деградація, геноцид, екоцид. Необхідно підвищувати ефективність витрат світових фінансових організацій і управління державним боргом країн-боржників.

Ключові слова: *зменшення доходів і зростання цін, мілітаризація, ескалація, кіберзброя, порушення прав власності, дискоординація рішень, міжнародні організації і договори, шкідливі*

технології, техногенні катастрофи, інтелектуальна власність, ведення бойових дій на чужій території, геноцид, тероризм та інші акти агресії, санкції, міграційний рух, предмети розкоші, індекс споживчих цін, посередники, вплив капіталу, валютний курс, вимушена релокація підприємств, дефіцит держбюджету, державний борг, сальдо платіжного балансу, валовий зовнішній борг, заколоти.

Ольга Ривак, кандидат економічних наук, доцент, Фискальна політика – основне передумов'я усунування негативних наслідків ефектів перекиду / Львівський національний університет ім. І. Франко, Україна, Львів

Сокращение налогов, краткое изложение налогового законодательства в сочетании с таможенным регулированием, призванным защищать отечественного потребителя и инвестора, оживляет экономическую активность, облегчает отложенное решение проблемных кредитов, увеличивает доходы и поступления в государственный бюджет, уменьшается доля теневой экономики. Кредитный анализ, профессиональное управление активами / пассивами банка решает проблему неработающих кредитов. Анализ активов / пассивов платежного баланса направляет внешнеэкономическую политику на уменьшение невыгодных внешнеэкономических финансовых операций и реальных потоков товаров, услуг, экономических ресурсов. Минимизация открытости экономики способствует повышению эффективности использования экономических ресурсов страны. Преодоление последствий мирового экономического кризиса требует скоординированной деятельности стран, правительств, международных организаций по противодействию использованию вредных технологий,

последствиями использования которых являются изменения климата, дискриминация населения, разрушение и деградация, геноцид, экоцид. Необходимо повышать эффективность расходов мировых финансовых организаций и управление государственным долгом стран-должников, смуты.

Ключевые слова: уменьшение доходов и рост цен, милитаризация, эскалация, кибероружие, нарушение прав собственности, дискоординация решений, международные организации и договоры, вредоносные технологии, техногенные катастрофы, интеллектуальная собственность, ведение боевых действий на чужой территории, геноцид, терроризм и другие акты агрессии, санкции, миграционное движение, предметы роскоши, индекс потребительских цен, посредники, отплыв капитала, валютный курс, вынужденная релокация предприятий, дефицит госбюджета, государственный долг, сальдо платежного баланса, валовой внешний долг.

Olga Ryvak, PhD in Economics, Associate Professor, Fiscal Policy – the Main Precondition for Eliminating the Negative Consequences of Spillover Effects / Lviv National University named after I. Franko, Lviv, Ukraine

Cut downof the taxes, a summary statement of the taxation legislation in combination with customs regulation designed to protect the domestic consumer and investor, revives economic activity, facilitates the deferred solution of the problem`s loans, to increase incomes and revenues to the state budget, decreasing the share of the shadow economy. Credit analysis, professional management of bank assets / liabilities solves the problem of non-performing loans. Analysis of assets / liabilities of the balance of payments directs foreign economic policy to reduce unprofitable foreign economic financial transactions and real flows

of goods, services, and economic resources. Minimizing the openness of the economy promotes to increasing the efficiency of the use of the country's economic resources. Overcoming the consequences of the global economic crisis requires the coordinated activity of countries, governments, and international organizations in countering the use of harmful technologies, the consequences of which are climate change, population discrimination, destruction and degradation, genocide, ecocide. Necessarily increasing efficiency of the costs of global financial organizations and public debt management of the debtor countries.

Key words: *diminution of incomes and price growth, militarization, escalation, cyber weapons, violation of property rights, discoordination of decisions, international organizations and treaties, harmful technologies, technological disasters, intellectual property, waging hostilities on foreign territory, genocide, terrorism and other acts of aggression, sanction, migration movement, luxury items, consumer price index, intermediary, capital outflow, exchange rate, emergency relocation of the enterprise, state budget deficit, public debt, balance of payments, gross external debt, rebellions.*

Вступ. Старший віце-президент Світового банку та головний економіст Індерміт Гілл наголосив, що світова економіка є невдалою, не досягає сили, необхідної для досягнення суттєвого прогресу в глобальних амбіціях щодо усунення крайньої бідності, протидії зміні клімату та поновлення людського капіталу. Він зазначив, що до кінця 2024 року зростання доходів на душу населення приблизно в третині країн з ринком, що розвивається, і економікою, що розвивається (EMDE) буде нижчим, ніж напередодні пандемії. У країнах з низьким рівнем доходу, особливо в найбідніших, в близько 1/3 населення дохід на душу населення залишиться у 2024 році нижчими за рівень

2019 року в середньому на 6%. [1]. У 2023 році глобальне зростання сповільниться до 2,1%. Швидке зростання процентних ставок у США створює серйозну проблему. Оскільки ФРС США зайняла більш агресивну позицію щодо стримання інфляції, значна частина різкого підвищення процентних ставок у США з початку 2022 року була зумовлена потрясіннями, які відображають зміни у сприйнятті функції реагування ФРС [2].

Зниження реальних доходів і зростання загального рівня цін, погіршення умов життєдіяльності в багатьох країнах світу, як і в глобальному вимірі, значною мірою є наслідком поширення «теорії змови» на усіх рівнях світової економічної системи. Світова економічна криза, збільшення частки тіньової економіки, нарощування глобального боргу – наслідок довгострокової експансіоністської державної політики. Яскравим прикладом і підтвердженням такої практики є висновки зроблені Олександром Белявським за підсумками аналізу причин і рішень Індії та Китаю на зустрічі великої двадцятки в лютому 2023 року, які всупереч статуту ООН та міжнародного права вчинили опір засудженню російської агресії. Водночас вони закликали поважати суверенітет і, меншою мірою, територіальну цілісність усіх держав, закликали до зняття санкцій з росії та відмови української армії від звільнення своєї території. Китайська дипломатія дочекалася, коли воюючі сторони за рік війни знеслили одна одну, і вирішила, що настав час сказати: ресурси, які потрібні для продовження війни має Китай.

Китай розуміє, якщо у Європі припиниться війна і Україна вступить до НАТО, то співдружність України, Польщі, Фінляндії та трьох балтійських республік, що межують з РФ, унеможливить російську агресію щодо Європи. Росія зробила крок у бік відмови від угоди із США зі стратегічних озброєнь. Ця угода обмежувала

збільшення арсеналу ядерних боєголовок США та РФ до 1500, але не обмежувала Китай, який відмовлявся приєднатися до неї – повідомляє Олександр Белявський. [3, с. 2]. Після того як Євросоюз наклав ембарго на закупівлю нафти і нафтопродуктів, основні потоки російських енергоносіїв спрямовано в Індію і Китай. У здійсненні зовнішньоекономічних торговельних операцій РФ значною мірою перейшла на розрахунки в юанях [4, с. 1, 6]. Китайці мігрують на територію Росії і освоюють її.

РФ 2022-го погодилася на вимогу Китаю вивезти свій спецназ з Казахстану, що стало однією із причин для Казахстану, надзвичайно багатого ресурсами, приєднатися до «мирної ініціативи Китаю». Країни, які уособлюють собою процвітання вільного ринку у поєднанні з демократичною системою правління повинні своїми силами виключити можливість застосування російською федерацією тактичної ядерної зброї, зробивши заяву, що визнання РФ у її кордонах на 1 січня 1992 року є дійсним тільки у разі такого незастосування – стверджує Олександр Белявський. У разі її застосування прагнення суверенітету багатьох її частин призведе до розпаду РФ, яка є одною з трьох багатонаціональних імперій, які не розвалилися після Першої Світової війни, що призвело до Голодомору 1932 року, масових розстрілів і тотального терору 1937 року. Незважаючи на це, завдяки прихильній позиції уряду США, РФ розширила свої кордони в Азії та Європі після Другої Світової війни. Через цю недалекоглядність США у 1962-му ледь не стали ціллію ядерної атаки з боку Росії. У 1991 році, за розпаду радянського союзу, постало питання дезінтеграції і російської федерації, але знову ж таки завдяки позиції США Росія збереглася як одна восьма земної суші – підсумовує Белявський [3, с. 2].

20-21 травня 2023-го року Японія у місті Хіросіма приймала

лідерів країн G7: Британії, Канади, Франції, Німеччини, Італії, Японії, США. Україна була почесним учасником цього саміту. Виступаючи на робочій сесії саміту «Назустріч мирному, стабільному і процвітаючому світу» Президент України Володимир Зеленський висловив сподівання, що саміт української формули миру міг би пройти в липні, коли від початку повномасштабної війни пройде 500 днів і повідомив, що формулу миру розроблено так, «щоб кожен її пункт було підтримано резолюціями ООН». У підсумковій декларації саміту лідери G7 закликали Китай «чинити тиск на росію, щоб вона припинила агресію». «Ми позбавимо росію технологій G7, промислового обладнання та послуг, які підтримують її військову машину» - йдеться в документі. «Ми посилимо нашу координацію, щоб запобігти постачанню зброї до росії третіми сторонами, і вживемо заходів проти суб'єктів третіх країн, які матеріально, фінансово підтримують війну росії», - застерегли лідери G7 [5, с. 2].

Дискоординація рішень, некомпетентність, зневажливе ставлення до «національних меншин», до «пересічних» громадян спричинили надмірну мілітаризацію, вкрай неефективне використання економічних ресурсів, погіршення умов життєдіяльності, природних катаклізмів, зростання кількості біженців у всьому світі. «Як пише авторитетне британське видання Financial Times (посилаючись на «витік» із звіту розвідки США), за задумом КНР «розумна» кібернетична зброя зробить американські космічні сателіти повністю непрацездатними – як для прийому-передачі даних, так і для спостереження за об'єктами чи змінами ситуації на поверхні Землі». Командувач Космічних сил США генерал Бі Ченс Зальцман в квітні 2023 року повідомив, що за його даними, китайські військові розгорнули у космосі 347 супутників (у т.ч. 35 – за останні пів року), завдання яких – спостереження, розвідка, цілевказання й напад на

сили США в імовірному майбутньому конфлікті... «Космічна мрія» Китаю – до 2045-го стати провідною державою на орбіті. [6, с. 4]. У секретних документах США (які серед іншого «злив» у мережу 21-річний американський нацгвардієць Джек Тейшера – А.Е.) сказано, що амбітніші кібератаки Китаю мають на меті імітувати сигнали, які супутники супротивника отримують від своїх операторів, щоб таким обманом або повністю заволодіти цими сателітами або вивести їх із ладу під час вирішальних боїв, що дозволить КНР «перехопити контроль над американським супутником, зробивши його неефективним для підтримки зв'язку й озброєння, розвідки й спостереження».

Тайвань, який звернув увагу на необхідності для української армії супутникового зв'язку, прагне побудувати комунікаційну інфраструктуру, що зможе витримати атаку з боку Китаю... За кілька годин до того, як РФ розпочала своє повномасштабне вторгнення в Україну, російська кібератака зробила неефективними тисячі українських військових роутерів американської компанії Viasat [6, с. 4]. Американські збройні сили отримують озброєння від приватного сектору економіки своєї країни.

4 квітня 2023 року виповнилося 74 роки з дня створення Організації Північноатлантичного договору: 1949 року представники 12 держав домовилися у Вашингтоні про військово-політичний союз. 4 квітня 2023 року до Альянсу НАТО приєднався його 31-ий член, яким стала Фінляндія. Фінляндія та Швеція десятиліттями дотримувалися політики нейтралітету. У травні 2022 року ці дві країни подали заявку на вступ до НАТО одночасно. Президент Туреччини Таїп Ердоган дав добро щодо Гельсінкі, однак зберіг претензії до Швеції. Анкара вимагає від Стокгольма видати їй курдських бойовиків, які перебувають на території Швеції, бо вважає їх терористами. Ердоган

стверджує, що Швеція досі не виконала зобов'язань, що витікають з тристоронньої декларації Саміту НАТО в Мадриді (2022) щодо протидії тероризму. На невизначений термін голосування щодо заявки на вступ Швеції в другій половині березня 2023 року оголосив парламент Угорщини [7, с. 9].

20 квітня 2023 року до Києва прибув генсек НАТО Єнс Столтенберг. У вересні 2022-го президент України, глава уряду і спікер українського парламенту звернулись з проханням запросити Україну до НАТО. Політолог Сергій Джердж вважає, що «перед вступом до Альянсу Україні важливо отримати гарантії безпеки, як нещодавно їх отримали Швеція і Фінляндія». На наступний саміт НАТО в липні місяці Альянс запросив Президента України Володимира Зеленського, що є хорошим знаком. «У нас є Хартія про особливе партнерство. Україна є членом програми «Партнерство заради миру», стратегічним партнером НАТО. У нас діє Програма розширення можливостей з НАТО, обмінюємося розвідувальною інформацією... Україна брала участь у всіх місіях НАТО. Що може бути ще тіснішим у нашій співпраці? – лише членство в Альянсі [8, с. 1, 6].

Підрив дамби Каховської ГЕС – найбільший акт екоциду, який скоїли російські окупанти 6-го червня. Під загрозою знищення 333 види тварин і рослин, які мають різний природоохоронний статус, і 25 типів оселищ, понад 80 тисяч га природоохоронних земель з рідкісними видами біорізноманіття [9, с. 1]. Вибух на Каховській ГЕС призвів до повної руйнації всього гідровузла. Втрачено потужну гідроелектростанцію. На роки унеможливлено зрошення в Херсонській, Запорізькій областях, а також у Криму. Припинилася робота каналу Дніпро-Кривий Ріг, отже робота Криворізької ТЕС [10, с. 4]. Запорізька АЕС на даний час не працює, рівень води у ставі-

охолоджувачі перебуває на технічно необхідній позначці. Для забезпечення водою міст у Херсонській, Миколаївській, Запорізькій та Дніпропетровській областях ухвалено рішення про виділення коштів для будівництва нових магістральних водогонів Карачунівське водосховище – Кривий Ріг – Південне водосховище, Марганець-Нікополь, Хортиця-Томаківка. Роботи почнуться просто зараз, щоб не втратити дорогоцінного часу [11, с. 1].

Спустошливі наслідки техногенної катастрофи, спричинені підривом дамби Каховської ГЕС, були поставлені в центрі уваги зустрічі комісії Україна – НАТО в Брюсселі за участі послів країн-членів Альянсу і міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби. Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг, який головував на зустрічі, наголосив на важливості середньострокової та довгострокової підтримки України і зазначив – це буде головною темою зустрічей міністрів оборони НАТО і контактної групи з питань оборони країни, яка відбудеться після 11-го червня, а також саміту НАТО в липні 2023-го у Вільнюсі. Гуманітарну допомогу Україні для подолання наслідків підриву росією дамби Каховської ГЕС надаватимуть у межах Євроатлантичного координаційного центру реагування на природні лиха та катастрофи – органу НАТО, який цілодобово координує заходи допомоги у разі природних лих і катастроф на території країн-членів НАТО та країн-партнерів. Дмитро Кулеба повідомив, що у запиті Києва переданому Північноатлантичному альянсу окреслено конкретні потреби української сторони [12, с. 2].

В червні на 13-му засіданні у форматі «Рамштайн» в Брюсселі країни-учасниці Контактної групи з оборони України домовились щодо фінансування постачання ракет протиповітряної оборони й передачі нашій державі артилерійських припасів, узгодили організацію

тренування українських пілотів на літаках F-16. Очільник Пентагону міністр оборони США Ллойд Остін на підсумковій пресконференції заявив – «Наголошую, що наша позиція не змінилася із часів Будапештського меморандуму. І в подальшому ви побачите як союзники й партнери спільно працюють, аби надати Україні те, що їй потрібно для успіху, а також подальші безпекові гарантії» [13, с. 2]. Необхідно припинити роззброєння виключно на території України.

Головний редактор журналу «Forbes Ukraine» Борис Давиденко в передмові до першого номера цього видання за 2023 рік повідомив про своє звернення за порадою до торгівців «штучного інтелекту» - ChatGPT стосовно резонів українського бізнесу при прийнятті рішення залишити свій бізнес в Україні. ChatGPT спочатку пропонував прагматичні, матеріальні резони – потенційно великий ринок збуту, вигідне податкове середовище. А десь за пів години, після чесної розповіді Давиденком про стан речей в Україні, раціональних причин машина знайшла небагато. Очевидно, що ціннішими є людські рішення сотень тисяч підприємців, які залишилися в Україні [14, с. 3]. А тому, окрім вищезазначених резонів, слід додати – державний протекціонізм, сильна держава, інтелектуальний уряд, здатний створити безпечне бізнес-середовище для вітчизняного виробника корисного продукту, мінімізувати тіньовий сектор економіки і негативні побічні ефекти від такої діяльності, як на своїй території, так і поза її межами. У постскрипті відповідальний за випуск повідомив: «Один із варіантів обкладинок (зверху) для цього номера теж зробили штучні інтелекти – ChatGPT розповів Midjourney, як Президент України Володимир Зеленський мусить виглядати на обкладинці Forbes. Так себе бачить» [14, с. 3]. Однак штучного інтелекту взагалі не існує, а от інтелектуальна власність в умовах світової економічної кризи, яка значною мірою зазнала і зазнає значних збитків внаслідок гібридної

війни, потребує захисту, як і Земля, вода, повітря, флора й фауна.

Виклад основного матеріалу. Новий індекс свободи преси, який порівнює ситуацію для журналістів і ЗМІ у 180 країнах, оприлюднили «Репортери без кордонів (RSF)» 3 травня 2023 року у Міжнародний день свободи преси (дані з 1 січня по 31 грудня 2022 року). Україна в цьому рейтингу піднялась із 106-го місця на 79-те. Згідно дослідження «здебільшого це пов'язано з економічною стабілізацією більшості засобів масової інформації. Крім того, зменшився вплив олігархів на журналістику. Але в категорії безпеки Україна посідає останнє 179-те місце в світі. Це пов'язано з воєнними злочинами росії проти працівників ЗМІ в Україні», і не тільки. Перші чотири місця в рейтингу посіли Норвегія, Ірландія, Данія, Швеція, а на останньому місці – Північна Корея, яка пропустила вперед Китай і В'єтнам. Згідно шкали RSF, ситуація із свободою преси «дуже серйозна» у 31 країні (в охоплених війною, таких, як Україна та Ємен, а також у найбільших у світі «в'язницях для працівників ЗМІ» Китаї, М'янмі та Ірані), «складна» - у 42, «виявлено проблеми» - у 55, а «хороша» або «задовільна» - у 52. Умови роботи медіапрацівників залишаються проблематичними приблизно у 70% країн. До рекордного рівня зросла кількість атак на журналістів у Німеччині, яка втратила 5-ть пунктів і опинилася на 21-му місці. У 118 країнах – організована дезінформація. Речник RFS Міхаель Редіске констатує, що *агресивність щодо працівників ЗМІ зростає, багато урядів і соціальних груп намагаються придушити критичні повідомлення.* Він наголошує, що демократичні уряди повинні підтримувати ЗМІ у своїх країнах, посилювати тиск на авторитарні режими, а також зміцнювати ЗМІ у вигнанні [15, с. 2].

Рада національної безпеки і оборони України докладає значних зусиль для подолання наслідків гібридної війни – в Україні і на

усіх рівнях світобудови. Свідченням цього є, зокрема, рішення РНБО про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) які вводяться в дію Указами Президента України і виносяться на розгляд вітчизняних компетентних органів, Європейського Союзу, США та інших держав щодо застосування цих санкцій стосовно визначених юридичних і фізичних осіб. Концепція боротьби з тероризмом в Україні, затверджена Указом Президента України від 5 березня 2019 року №53 (2019), правовою основою якої є Конституція України, закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України вимагає вдосконалення, як і міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Акти міжнародних організацій, членами яких є Україна, насамперед Глобальна контртерористична стратегія ООН, також вимагають вдосконалення для припинення насильства слабких над сильними.

Мета антитерористичних операцій – затримання чи ліквідація терористів, порятунок життя і здоров'я людей, захист цінностей, мінімізація наслідків терористичного акту чи іншого злочину, здійснюваного з терористичною метою для припинення використання новітніх технологій, техніки з метою руйнації і деградації. І тут важливо визначати причини, мету, а головне наслідки кожної терористичної операції.

1.03.2014 президент путін заручився підтримкою своєї ради безпеки щодо ведення армією рф бойових дій на території інших держав. Того ж дня командири військових частин ЗСУ отримали наказ про приведення у бойову готовність «повна». За даними розвідки, росія зосередила на кордоні з Україною майже 100 тисяч військовослужбовців (переважно десантно-штурмові підрозділи), сотні бронемашин, артилерійські системи, зенітно-ракетні пускові

установки, бойову авіацію, а також заздалегідь підготовлені незаконні збройні формування, якими керували російські спецслужби на території України. У зв'язку з посиленням збройної агресії РФ від 14.04.2014 по 30.04.2018 тривала антитерористична операція під керівництвом СБУ – комплекс узгоджених і взаємозв'язаних за цілями, завданнями, місцем і часом спеціальних тактичних, розвідувальних, бойових та інших дій, які проводились для ліквідації конкретної терористичної загрози. Такі дії реалізували внутрішні війська, збройні сили, спеціальні державні органи [16, с. 4]. В травні 2015-го після прийняття Верховною Радою України рішення про відмову України від відповідальності за дотримання прав людини в зоні АТО було знято останні перепони до віднімання власності на підконтрольних територіях у тих власників, які були вірні своїй країні і продовжували платити податки в державну скарбницю України.

Від 30.04.2018 було оголошено операцію Об'єднаних сил ЗСУ, керівництво якою перейшло до Генерального штабу ЗСУ. ООС завершилась 24.02.2022 введенням в Україні воєнного стану через широкомасштабне вторгнення РФ. Ще до початку 2015 року сили оборони України визволили понад 70% тимчасово окупованої ворогом території на сході України [16, с. 4].

14 листопада 2016 року Міжнародний кримінальний суд (МКС) визнав ситуацію в Криму і Севастополі рівнозначною міжнародному збройному конфлікту між росією та Україною. У відповідь президент путін видав наказ про вихід РФ з-під юрисдикції цього суду. В березні 2023 року Міжнародний кримінальний суд разом з Міжнародним судом ООН в Гаазі видав ордер на арешт президента РФ володимира путіна – лідера ядерної країни, у будь-якій із 123 країн, які ратифікували Римський статут і стали державами-учасниками МКС. Усі військовослужбовці росії, які продовжуватимуть акти агресії проти

України, виконуючи злочинні накази свого верховного головнокомандувача путіна, теж будуть вважатися співучасниками міжнародного злочинця [17, с. 2].

В лютому 2023 року Президент України Володимир Зеленський указом ввів в дію рішення РНБОУ про запровадження санкцій проти представників держави-агресора, серед яких – санкції проти фізичних та юридичних осіб, причетних до примусового переміщення (майже 14 тисяч дітей згідно верифікованої інформації) – викрадення та вивезення українських дітей до держави-агресора, передачі на всиновлення дітей у сім'ї росіян. До санкційного списку потрапили 116 фізичних та юридичних осіб, зокрема керівники районів, до яких переважно спрямовують силоміць вивезених громадян України та їхніх дітей, а також директор департаменту державної політики у сфері захисту прав дітей міністерства освіти Російської Федерації Лариса Фальковська, уповноважені з прав дитини в певних районах РФ, безпосередньо причетні до порушення прав українських дітей, і так звані благодійні організації, що беруть активну участь в організації депортації українців.

Указом Президента України Володимира Зеленського в лютому 2023-го запроваджено санкції проти 164 фізичних та 85 юридичних осіб, пов'язаних із засновником ПВК (приватної військової компанії) «вагнер» Євгеном Пригожиним, проти якого Україна 2022-го, а також його близьких та деяких осіб з оточення вже запровадила санкції. Незадовго після цього додаткові санкції проти Пригожина та пов'язаних з ним осіб ухвалили Сполучені Штати Америки та Європейський Союз. «Ланцюжки, на яких тримається, бізнес-імперія Пригожина, постачання зброї ПВК, потрібно зруйнувати» - наголосила перший віце-прем'єр – міністр економіки Юлія Свириденко [18, с. 2].

У роковини повномасштабної війни рф проти України західні

країни продемонстрували кремлівському режиму солідарність з Україною і ввели новий пакет обмежувальних заходів. Лондон і Вашингтон запровадили додаткові торговельні обмеження. Велика Британія наклала санкції на топ-менеджерів російської державної енергетичної компанії «росатом», а США внесли до санкційного списку три її дочірні компанії. На жаль країнам ЄС не вдалося узгодити санкції проти російської ядерної галузі й навіть окремих співробітників росатому. Головним опонентом цих обмежень виступила Угорщина, бо її ядерна енергетика повністю залежить від росії. До десятого санкційного пакета Євросоюзу увійшли експортні обмеження технологій на 11,4 мільярда євро. Зокрема, на електронні компоненти, які росія застосовує у виробництві безпілотників, а також на товари, які росія може використовувати для підтримки своїх воєнних дій. У межах нових санкцій ЄС заморозив активи трьох російських банків і заборонив європейським установам фінансувати їх; ввів заборону громадянам росії працювати в керівних органах компаній критичної інфраструктури Євросоюзу; російським громадянам та юридичним особам заборонено бронювати потужності для зберігання газу в ЄС (за винятком скрапленого); ввів персональні санкції для понад 100 фізичних осіб російських урядовців та військових керівників, причетних до збройної агресії проти України, а також представників так званої влади, яку росія встановила на окупованих територіях України і осіб причетних до примусової депортації українських дітей до РФ та російських пропагандистів; додав до санкційного списку 96 організацій пов'язаних з російським військово-промисловим комплексом, сім іранських підприємств, які доставляють РФ засоби, що здійснюють атаки на цивільну інфраструктуру України. Рада ЄС запровадила додаткові санкції проти фізичних осіб та компаній, пов'язаних з ПВКПригожина «вагнер». Прес-служба ЄС повідомила,

що зараз найманці групи «вагнера» діють, окрім України у Лівії, ЦАР, Малі й Судані, «беруть участь у насильницьких діях і численних порушеннях прав людини, зокрема в позасудових стратах» - зазначено в комюніке [19, с. 2].

В одинадцятому пакеті антиросійських санкцій ЄС планує переслідувати країни, які забезпечують режим путіна доходами та високотехнологічними компонентами європейських виробників в обхід санкцій. До штрафних санкцій пропонують внести кілька китайських компаній і обмежити експорт до країн, причетних до обходу санкцій. У списку несумлінних компаній можуть опинитися бізнес-партнери росії з Туреччини, ОАЕ, Ірану, а також Вірменія, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан й Узбекистан. У відповідь на повідомлення болгарського депутата від консервативної партії ГЕРБ Ділана Добрева про факт відмивання мільйонів євро через банк Болгарії, хоч він не назвав назви цієї установи, генпрокуратура Болгарії уповноважила державне агентство з питань нацбезпеки розпочати розслідування з цього приводу. На початок травня 2023-го під санкціями перебувають майже 1400 громадян росії та понад 170 компаній, а також усі пов'язані з ними [20, с. 2; 21, с. 2].

19-23 червня 2023 року Міністерство фінансів України та державна служба фінансового моніторингу закликали Міжнародну групу з протидії відмиванню брудних грошей (FATF) під час пленарного засідання в Парижі внести російську федерацію до чорного списку як юрисдикцію з високим рівнем ризику за принципові порушення стандартів FATF. FATF очолює глобальну боротьбу з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення. 24 лютого 2023 року FATF припинила членство росії в організації. Вона висловила занепокоєння повідомленнями про торгівлю зброєю між російською федерацією та

юрисдикціями, що перебувають під санкціями ООН (Іраном і Північною Кореєю), а також злочинною кіберактивністю РФ». РФ вчинила нові порушення з моменту призупинення її членства: 6 червня зруйнувала Каховську дамбу, спричинивши одну з найбільших техногенних катастроф в Європі за останні десятиліття; продовжує фінансувати розповсюдження ядерної зброї. 25 травня вона санкціонувала передачу тактичної ядерної зброї Білорусі; росія торгує зброєю з юрисдикціями, на які поширюються санкції ООН. Судна під російським та іранським прапорами маскують судноплавні маршрути в Каспійському морі, щоб торгувати зброєю і уникати санкцій; 2023 року росія збільшила інтенсивність кібершпигунських атак на урядові організації щонайменше 17 європейських країн; вона використовує віртуальні активи для обходу перевірок щодо протидії відмиванню грошей та обходу економічних санкцій; продовжує скоювати предикативний злочин – торгівлю людьми; у березні 2023-го росія офіційно вийшла із групи держав проти корупції (Greco).

Голова Державної служби фінансового моніторингу України Ігор Черкаський підкреслив: «Внесення Росії до чорного списку обмежить її доступ до зовнішніх ринків та вимагатиме від усіх юрисдикцій FATF застосовувати посилену перевірку й ефективні контрзаходи захисту міжнародної фінансової системи від постійно зростаючих ризиків, які створює Росія. Це захистить глобальну фінансову безпеку, допоможе закрити лазівки в санкційних режимах і зупинити неспровоковану і незаконну війну проти України» [22, с. 2].

Зазвичай міграційний рух здійснюється під впливом рівня заробітної плати в реальному секторі економіки і паритету купівельної спроможності на території країни, що передусім залежить від динаміки дефіциту бюджету і дефіциту платіжного балансу. Міграційний рух є наслідком і причиною надмірного розшарування

населення за доходами. Структура витрат домогосподарств передусім залежить від ступеню розшарування населення країни за доходами. Гібридна війна, агресивне вторгнення РФ на територію України значно ускладнило міграційні потоки країни внаслідок унеможливлення усталеної життєдіяльності на окупованих територіях.

В країнах ЄС, як і в багатьох інших країнах світу, гібридна війна, міграційний рух значною мірою спричинили зменшення коефіцієнта фертильності (кількості дітей, народжених однією жінкою). За підрахунками Євростату з 2008 року кількість пологів у країнах ЄС зменшилась від 4,68 млн. дітей до 4,07 млн. немовлят у 2021 році. Коефіцієнт фертильності в ЄС у 2021 році становив лише 1,53. Найбільше у ЄС народжень на одну жінку спостерігалось у Франції – 1,84; Чехії – 1,83; Румунії – 1,81; Ірландії – 1,78. Найменше у Європі народжували жінки на Мальті – 1,1; в Іспанії – 1,19 та Італії 1,25 [23, с. 9]. В Китаї триває зниження рівня народжуваності. 2021-го на тисячу осіб він становив 7,52 народжених, 2022-го – 6,77 [24, с. 9].

За даними видання Forbes, зараз у Франції понад 40 мільярдерів. Уперше в історії найбагатшою жінкою і найбагатшим чоловіком світу одночасно стали французи. Це головна акціонерка парфумерної компанії L'Oréal Франсуа Беттанкур Меєрс і глава компанії Louis Vuitton Moët Hennessy (LVMH – дорогі сумки, валізи й алкогольні напої) Бернар Арно. «Сукупний статок найбагатшої жінки й найбагатшого чоловіка світу становив 270 млрд. євро – підрахувала Le Monde. Це як раз стільки, скільки Франція позичить 2023 року, щоб збалансувати свій державний бюджет». Чимало французьких мільярдерів накопили свої статки у «розкішній» галузі, зокрема, власники компанії Chanel, брати Ален та Жерар Вертгаймери, і власник модного дому Hermès Ніколя Пюеш [25, с. 9]. Протягом багатьох минулих років на перших сходинках щорічного рейтингу

найбагатших людей планети від Forbes були підприємці, пов'язані з космічними галузями, ІТ та іншими «просунутими» технологіями, зокрема, американці Білл Гейтс, Джозеф Безос, Марк Цукерберг та Ілон Маск.

За оприлюдненою інформацією Henley & Partners 340-тисяч мільйонерів живуть у Нью-Йорку (США). Другим містом планети за кількістю мільйонерів є Токіо (Японія) – 290,3 тисячі. На третьому місці – район Затоки Сан-Франциско (США) – 285 тисяч. До топ-10 міст світу з найбільшою кількістю мільйонерів входять також Лондон (Велика Британія) – 258 тисяч, місто-держава Сінгапур – 240 тисяч, Лос-Анджелес (США), Гонконг, Пекін, Шанхай (КНР) і Сідней (Австралія). У переліку міст, де за останні 10 років кількість мільйонерів зростала найшвидше, домінують міста США й Китаю. На першому місці китайський Ханчжоу: у 2012-2022 роках мільйонерів там побільшало аж на 105%. Найбільше мільярдерів у районі Затоки Сан-Франциско – 63, Нью-Йорку (58), Пекіні (43) і Дубаї (ОАЕ) – 15 [26, с. 4].

Князівство Монако очолює свіжий рейтинг порталу Traveller's Elixir, який наводить бельгійська газета Le Soir. 70% жителів Монако, за даними CNN є мільйонерами. П'ятиденний відпочинок у Монте-Карло (головне місто князівства) коштуватиме в середньому 2060 євро на особу. На другому місці за дорожнечою – острів Сен-Бартелемі (заморська територія Франції, один із малих Антильських островів), де п'ятиденний відпочинок обійдеться туристові у 1977 євро. «Бронза» ж у швейцарського Гштаада – 1870 євро. На іншому кінці рейтингу Traveller's Elixir розташовані міста Азії. Трійку найдешевших для туристів міст планети замикає Катманду. П'ятиденне перебування туриста у столиці Непалу коштуватиме 207 євро, 203 євро заплатить турист у столиці Камбоджі Пномпені.

Найдешевше – 164,5 євро обійдеться туристові п'ятиденне перебування у столиці Індії Делі. І дорожні витрати. [27, с. 4].

ІСЦ у Польщі у лютому 2023 року порівняно із лютим 2022 року становив 18,4%, за даними польського статистичного управління (GUS). Найбільше за означений період в Польщі зросли ціни на харчі й безалкогольні напої – на 24% (відносно січня 2023 року – на 1,8%), а також вартість транспортних послуг – на 23,7% (1,1%). У січні 2023 року відносно січня 2022 року ІСЦ становив 16,6%. Темп інфляції зростає. Проте, за прогнозами міністра фінансів Польщі Магдалени Жечковської, підрахунки показують, що наприкінці року ІСЦ у Польщі становитиме 10%, а за припущенням голови Національного банку Польщі Адама Глапінського у листопаді 2023 року рівень інфляції в країні становитиме трохи більше 7% [28, с. 9]. Здійснення цих прогнозів залежить значною мірою від припинення воєнних дій, терористичних акцій на території України та на територіях інших країн світу, від економічної політики урядів, скоординованої діяльності владних структур країни і ключових міжнародних організацій.

В Іспанії щонайменше 10 основних продуктів харчування, зокрема фрукти й овочі, які подешевшали у фермерів, у супермаркетах подорожчали. Представник організації малих фермерів UPA Лоренцо Рамос в інтерв'ю радіо Cadena Ser зазначив, що «хтось заробляє багато грошей, майже нічого не роблячи. Без сумніву, між сільськогосподарськими кооперативами й великими торговельними мережами забагато посередників». За оцінками португальського уряду середня вартість продуктового кошика в 2022 році зросла майже на 30% попри падіння вартості газу й добрив, і більш ніж удвічі перевищує рівень інфляції, який становив 8,6%, а тому, близько 40 груп спеціальних інспекторів вивчатимуть феномен подорожання продуктів харчування. «Не буде толерантності до такої

ненормальної ситуації в торгівлі», - заявив міністр економіки Португалії Антоніу Кошта Сілва [28, с. 9].

Індекс споживчих цін в Україні за січень-травень 2023 року становив 103,8%. За період січень 1998 року – травень 2023 року – 2063,7%, тобто ціни зросли у майже 20,64 рази [29, с. 2]. Середній за період офіційний курс гривні щодо іноземних валют вказує на довготривалу девальвацію української національної валюти щодо валют основних торговельних партнерів. За 2020 рік – січень-травень 2023 року гривня ревальвувала тільки щодо турецької ліри [44].

Від 04.03.2022 р. діє директива ЄС про тимчасовий захист для українців після широкомасштабного вторгнення російських загарбників в Україну, яку в ЄС обіцяють продовжити до 2025 року. ЄС надав своїм країнам-членам 13,6 млрд. євро для фінансування витрат на утримання та допомогу українцям, котрі знайшли прихисток в Європі. Загалом до ЄС від початку повномасштабного російського вторгнення виїхало 16 млн. українців. Згодом 11 млн. повернулися додому, 3 млн. зареєструвалися і отримали тимчасовий захист в країнах ЄС, один мільйон українців продовжили шлях із ЄС до Канади, Великої Британії, США та інших країн. Наприкінці, 2022 року 3,8 млн. українців знайшли притулок в Німеччині, Польщі, Чехії, Італії та Іспанії. Серед українських біженців 47% - жінки, 34% - діти, з яких майже 69% дітей до 13 років, 0,5% були зареєстровані як неповнолітні без супроводу. За повідомленням Єврокомісара із внутрішньої політики Ульви Йоганссон, в Європі проживає 1/5 дітей України. Понад мільйон українців уже знайшли роботу в ЄС. Із 1,3 млн. українських дітей до шкіл у країнах перебування було зараховано лише пів мільйона. За припущенням, решта дітей навчається за українською програмою в режимі он-лайн – повідомив Маргарітіс Шінас – віце-президент Єврокомісії. Проте він зауважив, що в

Єврокомісії поки що вивчають цю ситуацію, щоб надати їй точнішу оцінку. Після продовження чинності директиви від березня 2024 року до 2025 року, за словами Маргарітиса Шінаса, ЄС виробить скоординований підхід до поступової зміни статусу українських біженців до нових правових норм. Бажаючим повертатися додому в Україну надаватимуть цільову підтримку [30, с. 2].

За даними Євростату, оприлюдненими в кінці червня 2023-го, приблизно 4 млн. українців, які рятуються від широкомасштабного вторгнення, знайшли захист в країнах Євросоюзу. З березня по квітень 2023 року чисельність українців, які отримали тимчасовий захист в ЄС збільшилась на 51010 осіб. У середньому в ЄС на тисячу осіб припадає 8,9 біженців з України, які отримали статус тимчасового захисту.

Висновки. Згідно звіту Центру моніторингу внутрішнього переміщення і Норвезької ради у справах біженців, 2022 року кризи та конфлікти у світі змусили понад 71 млн. людей залишити домівки проти власної волі (на 20% більше, ніж за 2021 рік). «Швидка ескалація конфлікту та насильства в таких країнах, як Україна, демократична республіка Конго (ДРК), а також значні катастрофи, зокрема повінь у Пакистані, змусили мільйони людей покинути країну 2022 року», - йдеться у звіті. Хоча появу біженців фіксують у всьому світі. Майже три чверті внутрішньо переміщених осіб живуть у десяти країнах: Сирії, Афганістані, ДРК, Україні, Колумбії, Ефіопії, Ємені, Нігерії, Сомалі, Судані. Протягом 2022 року було зареєстровано майже 61 мільйон нових внутрішніх переміщень у 151 країні, зокрема 28,3 млн. нових переміщень через збройні конфлікти, що майже вдвічі більше, ніж у 2021-му. Природні катаклізми 2022-го року, стихійні лиха змусили втікати майже 33 млн. осіб, що на 40% більше, ніж 2021-го [31, с. 2].

Звітуючи за три роки діяльності уряду, в початку березня 2023-го Прем'єр-Міністр Денис Шмигаль повідомив, що «Приєднання України до зони роумінгу ЄС та єдиної зони платежів у євро (SEPA) на додаток до п'яти безвізів – енергетичного, економічного, митного, цифрового, транспортного – кроки до фактичної євроінтеграції України. Крім того, спільно з Нацбанком активно працюємо над доєднанням до спільного простору платежів у євро, що дасть відразу хороший результат для наших компаній, банків і громадян, які переправляють валюту в той чи інший бік» [32, с. 2]. Доцільність таких заходів сумнівна, на що вказує аналіз структури відпливу-припливу коштів за фінансовим рахунком платіжного балансу.

Експерт Міжнародного центру перспективних досліджень Єгор Киян вірно зауважив, що існує «конфлікт інтересів фіскальної і монетарної політики. Відчувається нестача гривневої маси. Може виникнути тиск іншого ґатунку: шукатимуть привід для ввімкнення друкарського верстата. А це, як відомо, призводить до інфляційного зростання і може справді розхитати курс». Експерт аналітичного центру «Об'єднана Україна» Олексій Куц зазначає, що його непокоїть те, що з 1 квітня 2023 року розпочнеться масове виведення коштів нерезидентів, які вони вклали в ОВДП. Вони виведуть з країни не такі великі гроші – 200-300 мільйонів доларів, проте це може спричинити певні курсові коливання [33, с. 4]. До нерезидентів належать юридичні особи, зареєстровані в іншій країні та фізичні особи, які постійно проживають в іншій країні.

Олексій Куц переконаний, що нинішньою стабільністю українська валюта має завдячувати лише постійним вливанням міжнародних фінансових організацій, що зовсім невірно, навіть з огляду на агресивну широкомасштабну війну проти України з території рф. Водночас Олексій Куц слушно зазначає, що 8 млн.

людей, які протягом року виїхали з України за кордон, певним чином впливають на рух валюти. Вони отримують на свої українські картки допомогу в гривнях, або різного штибу доходи, і сплачують ними вже в євро чи доларах за товари та послуги в країнах перебування. «Щомісяця вони витрачали по 3 мільярди євро, нині ця сума трохи менша – 2-2,5 мільярди євро. Цікаво, що Нацбанк вносить ці кошти в баланс «торгівля товарами та послугами», і так формується відоме нам сальдо зовнішньо-торгівельного балансу. Ці кошти іменуються «імпорт послуг» за статтею «туризм» - каже він [33, с. 4].

За п'ять місяців 2023 року дефіцит поточного рахунку становив 1,4 млрд. дол. США (у січні-травні 2022 року профіцит становив 3,1 млрд. дол. США). Без урахування реінвестованих доходів та грантів від міжнародних партнерів дефіцит становив 6,3 млрд. дол. США (за п'ять місяців 2022 року профіцит становив 2,1 млрд. дол. США). В цілому за п'ять місяців 2023 року чисте запозичення від зовнішнього світу становило 1,3 млрд. дол. США, за відповідний період 2022 року чисте кредитування – 3,1 млрд. дол. США. У цілому за п'ять місяців 2023 року чистий приплив коштів за фінансовим рахунком становив 8,2 млрд. дол. США, за аналогічний період минулого року чистий відплив становив 9,2 млрд. дол. США [34].

За рік повномасштабного вторгнення Україна втратила понад 3 мільйони робочих місць. За повідомленням Тетяни Бережної, заступниці міністра економіки, за рік війни за урядовою програмою релокації в безпечніші регіони країни переміщено 800 підприємств, 623 з яких відновили роботу на новому місці, 239 шукають підходящу локацію або спосіб транспортування. Деякі підприємства повертаються на попередні місця роботи, зокрема в Харківську, Чернігівську, Сумську області. 44 підприємства вже повернулися [35, с. 1].

Із дохідною частиною держбюджету 1787395,6 млн. грн (34,43% ВВП) видатки в 2022 році становили 2705423,3 млн. грн (52,12% ВВП), 38,5 мільярда доларів було залучено від партнерів. Це грантові кошти та пільгові кредити. Залучити кошти допомагали і облігації на внутрішньому ринку. Видатки держбюджету 2022 року на 51,4% перевищили надходження до бюджету. Грантові кошти та пільгові кредити від партнерів становили 69,2% надходжень до держбюджету України в гривневому еквіваленті, згідно офіційного середнього за період курсу гривні до долара США і 45,74% видатків держбюджету[36]. Відплив коштів від погашення гривневих ОВДП в мільярдах гривень за 12 місяців 2022 року значно перевищував дохід / приплив коштів від їх розміщення. Приплив від розміщення Бенчмарк-ОВДП та інших ОВДП упродовж першого півріччя 2023 року значно перевищив відплив коштів на погашення гривневих ОВДП [45, с. 31].

Обсяг валового зовнішнього боргу збільшився за I кв. 2023 року на 8,4 млрд дол. США - від 131,0 млрд дол. США до 139,4 млрд дол. США. Відносно ВВП борг збільшився з 82,3% до 90,2% (попередні дані). Зовнішні зобов'язання сектору загального державного управління збільшились на 7,5 млрд дол. США (до 72,8 млрд дол. США, або 47,1% ВВП) в основному внаслідок чистого залучення за кредитами від міжнародних партнерів на суму 7,1 млрд дол. США, а також внаслідок збільшення заборгованості за рахунок курсових змін – 0,7 млрд дол. США (з них за рахунок зміни курсу СПЗ – 112 млн. дол. США) і за рахунок чистих виплат – 0,2 млрд дол. США. Основна країна-кредитор приватного сектору за негартованими кредитами (разом із міжфірмовим боргом) – Кіпр (48,8% від загального обсягу), а також Велика Британія – 10,8%, Нідерланди – 7,2%, США – 3,0%, Німеччина – 2,9%, Віргінські острови (Британські) – 2,6%, Люксембург

– 2,5% [37]. Станом на 30 квітня 2023 року державний та гарантований державою борг України становив 4544,87 млрд. грн. або 124,28 млрд дол. США в т.ч.: державний та гарантований державою зовнішній – 3039,37 млрд. грн. (66,87% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або 83,11 млрд дол США; державний та гарантований державою внутрішній борг – 1 505,50 млрд грн (33,13% – від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або 41,17 млрд дол. США. Дефіцит державного бюджету продовжував збільшуватись наростаючим темпом упродовж першого півріччя 2023 року і сягнув майже 746 млрд. грн без урахування грантів у доходах, а з урахуванням грантів – 476,3 млрд. грн. [36; 45, с. 21].

За повідомленням міністра економіки Юлії Свириденко на Саміті експортерів 2022 року, саме український бізнес, який працював, покрити понад 50% видатків національного бюджету. Юлія Свириденко вважає, що, оскільки Європейський Союз наш стратегічний партнер, на ринок якого торік припадало 27,9 млрд дол. США, то безпечну, безмитну торгівлю потрібно закріпити в документі про вступ в ЄС. Вона повідомила, що цього року очікуємо на угоду про зону вільної торгівлі з ОАЕ й оновимо угоду з Канадою в частині інвестицій і послуг. Наш пріоритет – приєднання до тихоокеанської угоди про вільну торгівлю (СРТПР), серед учасників якої Японія, Нова Зеландія та ін.» [38, с. 1]. Проте, слід звернути особливу увагу на те, що в 2022 році значно розширилося негативне сальдо торгівлі товарами та послугами. Україна має приблизно 4,8 млн. зареєстрованих внутрішньо-переміщених осіб. Незареєстрованих – приблизно ще 2 мільйони [39, с. 3]. Високий податковий тиск і багатовекторність зовнішньоекономічних відносин означають пролонгацію ускладнень в реальному і фінансовому секторах

економіки.

Європейська комісія ухвалила рішення про заборону імпорту пшениці, кукурудзи, ріпаку та насіння соняшнику з України з огляду на наявність серйозних проблем у логістиці з якими зіткнулися п'ять країн-членів ЄС. Щоб стабілізувати ситуацію, Брюссель надасть країнам Центральної Європи – Болгарії, Угорщині, Польщі, Румунії та Словаччині пакет фінансової допомоги на 100 мільйонів євро із сільськогосподарського фонду ЄС – другий транш. Перший становив 56 млн. євро, його було надано Польщі, Болгарії та Румунії [40, с. 2]. Ринок України вимагає захисту від надмірного імпорту мінеральних добрив та інших токсичних продуктів.

З 24 лютого 2022 року *Світовий банк* мобілізував на підтримку України 24 млрд. дол. США фінансових ресурсів. Ця фінансова допомога та створення трастових фондів відіграє важливу роль у забезпеченні першочергових соціальних видатків та підтримці збалансованості державного бюджету – наголосив міністр фінансів України Сергій Марченко [41, с. 1]. В червні 2023-го ЄС прийняв рішення збільшити бюджет *Європейського фонду миру* на 3,5 млрд. євро. «Євросоюз ще не має стратегії у разі непередбачуваних політичних подій на кшталт заколоту Пригожина в росії, яка раніше становила загрозу для ЄС, бо була сильною, але нині вона стає ризиком, тому що вона може вступити в еру політичної нестабільності та внутрішньої крижкості» - зазначив Жозеф Борель – верховний комісар ЄС з питань зовнішньої та оборонної політики в Люксембурзі під час зустрічі Міністрів Закордонних справ ЄС. Він повідомив, що навіть після завершення війни ЄС має намір підтримувати Україну, щоб розвивати її оборонні спроможності [42, с. 2].

В межах чотирьохрічної програми «Механізм розширеного фінансування» для України обсягом 15,6 млрд. СПЗ (еквівалент

близько 15,6 млрд. дол. США) від 31 березня 2023 року 29 червня 2023 року Рада виконавчих директорів МВФ затвердила перший перегляд програми розширеного фінансування та виділення другого траншу обсягом 663 млн. СПЗ (еквівалент 886 млн. дол. США) на підтримку держбюджету України та міжнародних резервів. Згідно прогнозу МВФ економічне зростання в Україні становитиме 1-3%. НБУ розпочав проведення оцінки стану банківського сектору, а також затвердив стратегію пом'якшення валютних обмежень, переходу в перспективі до гнучкого обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування [43].

Гармонійний індекс споживчих цін Єврозони в кінці 2022-го знаходився в діапазоні 11%, хоча відбулось його деяке зниження, а ставка Європейського Центрального банку за депозитним інструментом піднялась від незначного мінусового значення до понад 1%. Ставка ФРС США за федеральними коштами зросла до понад 4%, індекс споживчих цін США знизився від понад 8% до нижче 7% [44, с.8]. Облікова ставка НБУ залишається на рівні 25% [43]. Ключові процентні ставки країн-експортерів, які є країнами-боржниками мають тенденцію до зростання і упродовж першого півріччя 2023 року [45, с.7].

Високий рівень безробіття в Україні (25% у травні 2023-го [46, с. 14]) вимагає застосування митної політики протекціонізму, оскільки протекціонізм створює нові робочі місця, підносячи ціни на імпортні товари та збільшуючи попит на товари вітчизняного виробництва. Такі ж якісні результати дають квоти / заборонна квота, яка забороняє весь, або обмежує імпорт і досягає такого ж результату, що і заборонне мито. Зменшення імпорту, державне регулювання експортних операцій з метою захисту внутрішнього ринку, зменшення середньої ставки оподаткування та кількості податків і зборів,

припинення приватизації стратегічних об'єктів, бездефіцитний держбюджет, бездефіцитний платіжний баланс, зменшення розшарування населення за доходами – основні цілі фіскальної політики уряду для підвищення ефективності вітчизняної економіки з метою покращення життєдіяльності її населення та звільнення від загарбників і оздоровлення території країни. Без вдосконалення фіскальної політики, кредитно-грошова політика не буває ефективною.

Захист фіскального простору країн і світу вимагає *зменшення витрат*, пов'язаних з адміністративною діяльністю країн і міжнародних організацій та понаднормативних платежів до бюджетів, *заборони* використання й продукування та розповсюдження шкідливих технологій, поширення нелегальних видів діяльності, фінансування нелегальних служб розвідки, які на замовлення і з потурання владних структур здійснюють кримінальні злочини, що спричиняє незворотні втрати для розвитку цивілізації [48].

Література:

1. The World Bank. Development Report (2022) *Finance for an Foren Equitable Recovery* <www.worldbank.org
2. Global Economic Prospects (June 2023). World Bank Group <www.worldbank.org
3. Белявський О. Чи вигідне Китаю припинення російської агресії? Навряд. *Високий замок* (9-15.03.2023), №10, с. 2
4. Фаріон І. Китай хоче «заморозити» війну в Україні. А це в інтересах росії. *Високий замок* (18-24 травня), №20, с. 1, 6
5. Власенко В. *Урядовий кур'єр* (23.05.2023), №102, с. 2
6. Єрьомін А. Зоряні війни по-китайськи. За даними ЦРУ, Пекін створює кіберзброю – аби в разі війни перейняти контроль над

американськими супутниками. *Високий замок* (27.04 – 3.05.2023), №17, с. 4

7. Єрємін А. «Вічно нейтральна» Фінляндія вступила в НАТО. *Високий замок* (6-12.04.2023), №14, с. 9

8. Фаріон І. «Липневий саміт у Вільнюсі стане поворотним у наших відносинах з НАТО». *Високий замок* (27.04-3.05.2023), №17, с. 1, 6

9. Із початку вторгнення росія вчинила наймасштабніший екоцид. *Урядовий кур'єр* (9.06.2022), №115, с. 1

10. Шевчук С. Підрив Каховської ГЕС – злочин проти людства. *Урядовий кур'єр* (8.06.2023), №114, с. 4

11. Люди на півдні країни будуть із питною водою. *Урядовий кур'єр* (8.06.2023), №114, с. 1

12. Власенко В. НАТО має список термінових потреб. *Урядовий кур'єр* (10.06.2023), №116, с. 2

13. Власенко В. Про що домовилися під час «Рамштайну-13». Солідарність. *Урядовий кур'єр* (17.06.2023), №121, с. 2

14. Давиденко Борис. Дочекалися майбутнього. *Forbes Ukraine. Лютий-березень 2023*, №1 (22), с. 3 <<https://subscribe.forbes.ua>

15. Відділ новин «Урядового кур'єра». Ситуація зі свободою преси в нас поліпшилася. *Урядовий кур'єр* (4.05.2023 р.), №89, с. 2

16. Крючко О., Ластовець О. Діяти потрібно було рішуче та негайно. *Урядовий кур'єр* (2.05.2023), №87, с. 4

17. Швець В. Коли у кремлі відбудеться державний переворот? *Високий замок* (23-29.03.2023), №12, с. 2

18. Малолеткова О. Наші діти мають бути вдома. Відповідальність. Кожного, хто винен у злочинах проти дитинства, потрібно покарати. *Урядовий кур'єр* (28.02.2023), № 41, с. 2

19. Власенко В. ЄС не вдалося домовитися про санкції проти росатому. *Урядовий кур'єр* (28.02.2023), № 41, с. 2

20. Власенко В. Євросоюз хоче карати країни-порушниці санкцій. *Урядовий кур'єр* (03.05.2023), № 88, с. 2
21. Власенко В. Одинадцятий пакет антиросійських санкцій ЄС уже на столі. *Урядовий кур'єр* (10.05.2023), № 93, с. 2
22. Відділ новин «Урядового кур'єра». *FATF має внести росію до чорного списку*. *Урядовий кур'єр* (9.06.2023), №115, с. 2
23. Єрмак Г. Найменше у ЄС народжують в Іспанії, найбільше – у Франції. *Високий Замок* (23-29.03.2023), № 12, с. 9
24. Єрмак Г. За народження дитини – 50 тисяч юанів. *Високий замок* (6-12.07.2023), №27, с. 9
25. Єрмак Г. Найбагатша жінка й найбагатший чоловік світу – французи. *Високий Замок* (13-19.04.2023), № 15, с. 9
26. Цифра. *Високий Замок* (27.04-03.05.2023), № 17, с. 4
27. Воронич А. У Пномпені дешевше, а до Монте-Карло ближче... *Високий Замок* (27.04-03.05.2023), № 17, с. 4
28. Єр'омін А. У фермерів овочі й фрукти дешевшають. А в супермаркетах – дорожчають... *Високий Замок* (23-29.03.2023), № 12, с. 9
29. Індекс споживчих цін у травні 2023 року (без урахування тимчасово окупованих територій і АРК, м. Севастополя та частини окупованих територій у Донецькій та Луганській областях). *Урядовий кур'єр* (13.06.2023), №117, с. 2
30. Власенко В. Тимчасовий захист обіцяють продовжити до 2025 року. *Урядовий кур'єр* (10.03.2023), № 49, с. 2
31. Власенко В. Кількість біженців 2022 року зросла у всьому світі. *Урядовий кур'єр* (20.06.2023), №122, с. 2
32. Малолеткова О. Країна вистояла і рухається вперед. *Урядовий кур'єр* (04.03.2023), № 45, с. 2
33. Громов О. Гривня: не курсом єдиним. *Урядовий кур'єр*

(02.03.2023), № 43, с. 4

34. Національний банк України. *Платіжний баланс у травні 2023 року (за попередніми даними без урахування тимчасово окупованої російською федерацією території України)* <www.bank.gov.ua

35. У безпечніші регіони переїхало 800 підприємств. *Урядовий кур'єр* (04.03.2023), № 45, с. 1

36. Міністерство фінансів України <mf.gov.ua/uk

37. Національний банк України. *Зовнішній борг України на кінець I кварталу 2023 року (попередні дані)* <www.bank.gov.ua

38. Експорт має давати більше доходів. *Урядовий кур'єр* (18.03.2023), № 55, с.

39. Собко О. реінтеграція Криму відбуватиметься складніше, ніж інших тимчасово окупованих територій, і потребуватиме окремого підходу». *Урядовий кур'єр* (28.06.2023), №128, с. 3

40. Власенко В. Брюссель припинить імпортувати чотири види зернових. *Урядовий кур'єр* (4.05.2023), №89, с. 2

41. Світовий банк мобілізує підтримку. *Урядовий кур'єр* (28.06.2023), №128, с. 1

42. Власенко В. Євросоюз концентруватиме зусилля на допомозі. *Урядовий кур'єр* (28.06.2023), №128, с. 2

43. Національний банк України. <www.bank.gov.ua

44. Національний банк України. *Звіт про фінансову стабільність (Грудень 2022 року)*. <www.bank.gov.ua

45. Національний банк України. *Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд (Липень 2023 року)* <www.bank.gov.ua

46. Національний банк України. *Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд (Червень 2023 року)*. <www.bank.gov.ua

47. Жирнов С. Пригожина вбили в Кремлі. ЦРУ обрали наступника Путіна. США обдурили... Інтерв'ю Кирилик О. Фабрика новин –

YouTube (13 липня 2023)#Гудков#Жирнов#Сейчас

References:

1. The World Bank. Development Report (2022) Finance for an Foren Equitable Recovery. URL: www.worldbank.org
2. Global Economic Prospects (June 2023). World Bank Group<www.worldbank.org
3. Belyavskiy O. Chy vygidne Kytayu pryprynrnnya rosiyskoyi agtesiyi? Navryad [Is it beneficial for China to stop Russian aggression? Hardly]. Vysokiy Zamok [High Castle], no. 10 (9-15.03.2023), 2 [in Ukrainian].
4. Farion I. Kytay khoche “zamorozyty” viynu v Ukrayini. A tse v interesah rosiyi [China wants to "freeze" the war in Ukraine. And this is in the interests of Russia]. Vysokiy Zamok [High Castle], no. 20 (18-24.05.2023), 6 [in Ukrainian].
5. Vlasenko V. Uryadovy kurier [Government Courier], no. 102 (23.05.2023), 2 [in Ukrainian].
6. Yeryomin A. Zoryani viyny po-kytayski. Za danymy TRU, Pekin stvoryuye kiberzbroyu – aby v razi viyny pereynyaty control nad amerykansky my suputnykamy [Star Wars in Chinese. According to the CIA, Beijing is creating cyber weapons to take control of American satellites in case of war]. Vysokiy Zamok [High Castle], no. 17 (27.04 – 3.05.2023), 4 [in Ukrainian].
7. Yeryomin A “Vichno neytralna” Finlyandiya vstupyła v NATO. [“Eternally neutral” Finland joined NATO]. Vysokiy Zamok [High Castle], no. 14 (6-12.04.2023), 9 [in Ukrainian].
8. Farion I. “Lypnevyyi samit u Vilnyusi stane povorotnym u nashyh vidnosynah z NATO” [“The July summit in Vilnius will be a turning point in our relations with NATO”]. Vysokiy Zamok [High Castle], no. 17 (27.04-

3.05.2023), 1,6 [in Ukrainian].

9. Iz pochatku vtorgnennya rosiya vchynyla naymasshtabnishyi ekotsyd [Since the beginning of the invasion, Russia has committed the largest ecocide]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 115 (9.06.2022), 1 [in Ukrainian].

10. Shevchuk S. Pidryv Kahovskoyi HES – zlochyn proty lyudstva [Blowing up Kakhovskaya HPP is a crime against humanity]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 114 (8.06.2023), 4 [in Ukrainian].

11. Lyudy na pivdni krayiny budut iz pytnoyu vodoyu [People in the south of the country will have drinking water]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 114 (8.06.2023), 1 [in Ukrainian].

12. Vlasenko V. NATO maye spysok terminovyh potreb [NATO has a list of urgent needs]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 116 (10.06.2023), 2 [in Ukrainian].

13. Vlasenko V. Pro shcho domovylysia pid chas “Ramshtaynu-13”. Solidarnist [What was agreed upon during “Ramstein-13”. Solidarity]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 121 (17.06.2023), 2 [in Ukrainian].

14. Davydenko B. Dochekalysya maybutnyogo [We waited for the future]. *Forbes Ukraine*. no. 1 (22) (2023), 3 [in Ukrainian]. URL: <https://subscribe.forbes.ua>

15. Viddil novyn “Uryadovogo kuriera”. Sytuatsiya zi svobodoyu presy v nas polipshylasya [News department of "Government Courier". The situation with freedom of the press has improved in our country]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 89 (4.05.2023), 2 [in Ukrainian].

16. Kryuchko O., Lastovets O. Diyaty potribno bulo rishuche ta negayno [It was necessary to act decisively and immediately]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 87 (2.05.2023), 4 [in Ukrainian].

17. Shvets V. Koly y kremli vidbudetsya derzhavnyi perevorot? [When will there be a coup d'état in the Kremlin?]. Vysokyi Zamok [High Castle], no. 12 (23-29.03.2023), 2 [in Ukrainian].

18. Malolyetkova O. Nashi dity mayut buty vdoma. Vidpovidalnist. Kozhnogo, khto vynen u zlochynah proty dytynstva, potribno pokaraty [Our children should be at home. Responsibility. Anyone guilty of crimes against children must be punished]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 41 (28.02.2023), 2 [in Ukrainian].

19. Vlasenko V. ES ne vdalosya domovytytsya pro sanktsiyi proty rosatomu [The EU failed to agree on sanctions against rosatoma]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 41 (28.02.2023), 2 [in Ukrainian].

20. Vlasenko V. Yevrosoyuz khoche karaty krayiny-porushnytsi sanktsiy [The European Union wants to punish countries that violate sanctions]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 88 (03.05.2023), 2 [in Ukrainian].

21. Vlasenko V. Odynadtsyaty paket antyrosiyskyh sanktsiy ES uzhe na stoli [The eleventh package of EU anti-russian sanctions is already on the table]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 93 (10.05.2023), 2 [in Ukrainian].

22. Viddil novyn "Uryadovogo kuriera". FATF maye vnesty rosiyu do chornogo spysku [News department of "Government Courier". FATF should blacklist russia]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 115 (9.06.2023), 2 [in Ukrainian].

23. Yermak G. Naymenshe y ES narodzhuyut v Ispaniyi, naybilshe – u Frantsiyi Vysokyi Zamok [High Castle], no. 12 (23-29.03.2023), 9 [in Ukrainian].

24. Yermak G. Za narodzhennya dytyny – 50 tysyach yuaniv [For the birth of a child - 50 thousand yuan]. Vysokyi Zamok [High Castle], no. 27 (6-12.07.2023), 9 [in Ukrainian].

25. Yermak G. Naybagatsha zhinka i naybagatshyi cholovik svitu – frantsuzy [The richest woman and the richest man in the world are French]. Vysokyi Zamok [High Castle], no. 15 (13-19.04.2023), 9 [in Ukrainian].
26. Tsyfra [Number]. Vysokyi Zamok [High Castle], no. 17 (27.04-03.05.2023), 4 [in Ukrainian].
27. Voronych A. U Pnompeni deshevshe, a do Monte-Karlo blyzhche... [It is cheaper in Phnom Penh and closer to Monte Carlo...]. Vysokyi Zamok [High Castle], no. 17 (27.04-03.05.2023), 4 [in Ukrainian].
28. Yeryomin A. U fermeriv ovochi y frukty deshevshayut. A v supermarketah – dorozhchayut... [Farmers' vegetables and fruits become cheaper. And in supermarkets - more expensive...]. Vysokyi Zamok [High Castle], no. 12 (23-29.03.2023), 9 [in Ukrainian].
29. Index spozhyvchyh tsin u travni 2023 roku (bez urakhuvannya tymchasovo okupovanykh terytoriy i ARK, m. Sevastopolya ta chastyny okupovanykh terytoriy u Donetskiy ta Luhanskiy oblasti) [Consumer price index in May 2023 (excluding the temporarily occupied territories and ARC, the city of Sevastopol and part of the occupied territories in the Donetsk and Luhansk regions)]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 117 (13.06.2023), 2 [in Ukrainian].
30. Vlasenko V. Tymchasovyi zahyst obitsyayut prodovzhyty do 2025 roku [Temporary protection is promised to be extended until 2025]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 49 (10.03.2023), 2 [in Ukrainian].
31. Vlasenko V. Kilkist bizhentsiv 2022 roku zrosla u vsyomu sviti [The number of refugees in 2022 has increased worldwide]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 122 (20.06.2023), 2 [in Ukrainian].
32. Malolyetkova O. Krayina vystoyala i rukhayetsya vpered [The country has survived and is moving forward]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 45 (04.03.2023), 2 [in Ukrainian].

33. Gromov O. Gryvnya: ne kursom yedynym [Hryvnia: not by a single exchange rate]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 43 (02.03.2023), 2 [in Ukrainian].
34. National Bank of Ukraine. Balance of payments in May 2023 (according to preliminary data, excluding the territory of Ukraine temporarily occupied by the Russian Federation). URL: www.bank.gov.ua
35. U bezpechnishi regiony pereyihalo 800 pidpryyemstv [800 enterprises moved to safer regions]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 45 (04.03.2023), 1 [in Ukrainian].
36. Ministry of Finance of Ukraine. URL: mif.gov.ua/uk
37. National Bank of Ukraine. External debt of Ukraine at the end of the 1st quarter of 2023 (preliminary data). URL: www.bank.gov.ua
38. Export maye davaty bilshe dohodiv [Export should bring more income]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 55 (18.03.2023) [in Ukrainian].
39. Sobko O. Reintegratsiya Krymu vidbuvatymetsya skladnishe, nizh inshyh tymchasovo okupovanykh terytoriy, i potrebuvatyme okremogo pidhodu [The reintegration of Crimea will be more difficult than that of other temporarily occupied territories, and will require a separate approach]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 128 (28.09.2023), 3[in Ukrainian]
40. Vlasenko V. Bryusel pryprynyit import chotyryokh vydiv zernovykh [Brussels will stop importing four types of grain]. Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 89 (4.05.2023), 2 [in Ukrainian]
41. Svitovyi bank mobilizuye pidtrymku [The World Bank mobilizes support].Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 128 (28.06.2023), 1[in Ukrainian]
42. Vlasenko V. Yevrosoyuz kontsentruvatyme zusylyya na dopomozi [The European Union will concentrate its efforts on aid].Uryadovyi kurier [Government Courier], no. 128 (28.06.2023), 2[in Ukrainian]

43. National Bank of Ukraine. URL: www.bank.gov.ua
44. National Bank of Ukraine. Financial Stability Report (December 2022), p.8. URL: www.bank.gov.ua
45. National Bank of Ukraine. Monthly Macroeconomic and Monetary Review (July 2023). URL: www.bank.gov.ua
46. National Bank of Ukraine. Monthly Macroeconomic and Monetary Review (June 2023). URL: www.bank.gov.ua
47. Zhyrnov S. Pryhozhyna vbyly v Kremli. TRU obraly nastupnuka Putina. SSHA obdyryly ... [Pryhozhyn was killed in Kremlin. CIA chose the successor of Putin. USA looked...] interview of Kyrylyk O. Factory of the news – YouTube (13/07/2023)[in Ukrainian].#Гудков#Жирнов#Сейчас